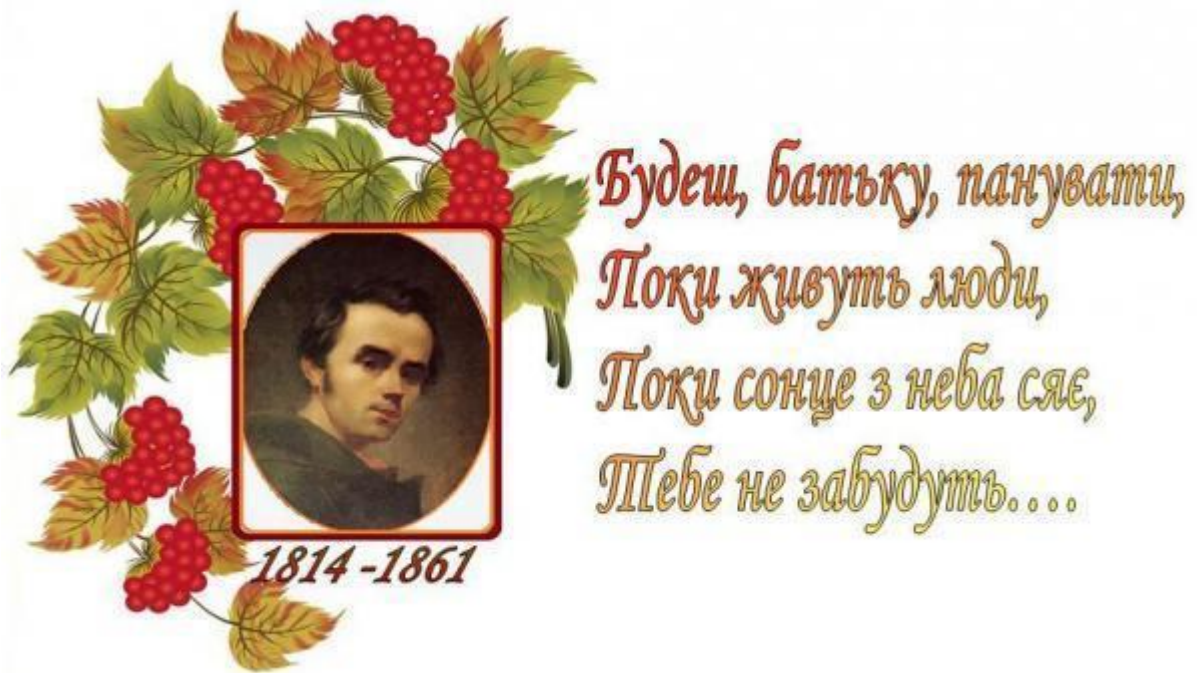

Теплицький професійний аграрний ліцей
Вінницької області

Виховний захід на тему:

«Знайомство з «Кобзарем».

Сценарій підготувала: Тигипко В.І. – викладач
української мови та літератури

Звучить мелодія (Кобза)

На екрані портрет Шевченка.

1 учень:

« Заповіт»

Як умру, то поховайте
Мене на могилі
Серед степу широкого
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отойді я
І лани і гори –
Все покину, і полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сем'ї великій,
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

І ведучий: Немає на Україні людини, якій би не були знайомі ці слова. Твір пройнятий прагненням бачити прекрасну людину на прекрасній землі. Викладаючи ці рядки на папері поет вірить у те, що Україна стане незалежною, люди прозріють а брехню буде знищено.

II ведучий: У літературі кожного народу, серед її великих творців, є поети, імена яких оповиті невмирущою любов'ю і славою. Таким поетом українського народу є Тарас Григорович Шевченко, чия безсмертна спадщина - одна з найбільших вершин людського генія.

І ведучий: громадський та політичний діяч, художник, письменник, драматург, перекладач...

II ведучий: національний герой і символ України – відомий у всьому світі як Кобзар!

I ведучий: Тарас Григорович Шевченко- виступив як поет-новатор, приніс з собою в українську літературу «слово нове», новий світ поезії, неповторні образи, картини й барви, небачене раніше багатство й широчінь тем, ідей, мотивів, жанрових форм, вивів українську літературу на шлях реалізму й народності.

II ведучий: Член Кирило-Мефодіївського братства. Академік Імператорської академії мистецтв (1860), етнограф, гравер, фольклорист.

2 учень « Тарасова ніч»

На розпутті кобзар сидить
Та на кобзі грає
Кругом хлопці та дівчата,
Як мак процвітає.
Грає кобзар, виспівує,
Вимовля словами,
Як москалі, орда, ляхи
Бились з козаками,
Як збиралась громадонька
В неділеньку вранці,
Як ховали козаченька
В зеленім байраці.
Грає кобзар, виспівує,
Аж лихо сміється..
«Була колись Гетьманщина,
Та вже не вернеться!..

I ведучий: 9 березня 1814 року, в селі Моринці Звенигородського повіту Київської губернії (нині Черкаської області), в родині селян – кріпаків Григорія Івановича Шевченка та Катерини Якимівни Бойко народилася третя дитина – Тарасик.

II ведучий: 1816 року, сім'я Шевченків переїхала до села Кирилівка (нині Шевченкове). Саме тут і пройшли дитячі роки поета. Одного разу малий Тарас пішов шукати « залізні стовпи, що підпирають небо» і заблукав у полі. Його зустріли чумаки, забрали з собою, і аж увечері привезли в Кирилівку. Ох і дісталось ж тоді маленькому мандрівникові від батька

3 учень

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть.
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають, ідучи, дівчата,
А матері вечерять ждуть.
Сем'я вечерея коло хати,
Вечірня зіронька встає.
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,

Так соловейко не дає.
Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло їх.
Затихло все, тільки дівчата
Та соловейко не затих.

І ведучий: У Тараса було 2 брати і 4 сестри. Юний талант рано став сиротою — мати померла, від важкої праці й злиднів коли йому було 9 років, батько — у 12 років. Дитинство Шевченко провів у селах Моринці та Кирилівка, які належали його поміщику, генерал-лейтенанту Василю Васильовичу Енгельгардту.

4 учень

Мені тринадцятий минало.
Я пас ягнята за селом.
Чи то так сонечко сіяло,
Чи так мені чого було?
Мені так любо, любо стало,
Неначе в Бога.....
Уже прокликали до паю,
А я собі у бур'яні
Молюся Богу... І не знаю,
Чого маленькому мені
Тойді так приязно молилось,
Чого так весело було.
Господнє небо, і село,
Ягня, здається, веселилось!
І сонце гріло, не пекло!
Та недовго сонце гріло,
Недовго молилось...
Запекло, почервоніло
І рай запалило.
Мов прокинувся, дивлюся:
Село почорніло,
Боже небо голубеє
І те помарніло.
Поглянув я на ягнята —
Не мої ягнята!
Обернувся я на хати —
Нема в мене хати!
Не дав мені Бог нічого!..
І хлинули сльози,
Тяжкі сльози!.. А дівчина
При самій дорозі

Недалеко коло мене
Плоскінь вибирала,
Та й почула, що я плачу.
Прийшла, привітала,
Утирала мої сльози
І поцілувала...
Неначе сонце засіяло,
Неначе все на світі стало
Моє... лани, гаї, сади!..
І ми, жартуючи, погнали
Чужі ягнята до води.

II ведучий: . Інтерес до малювання і поезії у Тараса Шевченка проявився з самого дитинства. У 8-річному віці хлопчик поступає на службу до місцевого вчителя-дяка Павла Рубана, де і навчається грамоті.

Бучень Доля

Ти не лукавила зо мною,
Ти другом, братом і сестрою
Сіромі стала. Ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дяка в науку.
— Учися, серденько, колись
З нас будуть люде, — ти сказала.
А я й послухав, і учивсь,
І вивчився. А ти збрехала.
Які з нас люде? Та дарма!
Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.
Ходімо ж, доленько моя!
Мій друже вбогий, нелукавий!
Ходімо далі, далі слава,
А слава — заповідь моя.

I ведучий На 16 році його життя він потрапляє в число прислуги поміщика Енгельгардта, спочатку в ролі кухарчука, потім козачка. Помітивши у Тараса пристрасть до живопису, поміщик вирішує зробити його придворним художником. Він віддає свого кріпака в навчання викладачеві Віленського університету — портретисту Яну Рустему. У Вільні юний Тарас пробув 1,5 року.

6 учень:

Тече вода з-під явора

Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.
Пишається калинонька,
Явор молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.
Тече вода із-за гаю
Та попід горою.
Хлюпощуться качаточка
Помеж осокою.
А качечка впливає
З качуром за ними,
Ловить ряску, розмовляє
З дітками своїми.
Тече вода край города.
Вода ставом стала.
Прийшло дівча воду брати,
Брало, заспівало.
Вийшли з хати батько й мати
В садок погуляти,
Порадитись, кого б то їм
Своїм зятем звати?

II ведучий: Переїхавши 1831 року з Вільна до Петербурга, Енгельгардт узяв із собою Шевченка^[41], а щоб згодом мати зиск на художніх творах (серед дворянства було модою мати своїх «покоєвих художників»), віддав його в науку на чотири роки до живописця Василя Ширяєва. Відтоді й до 1838 року Шевченко жив у будинку Крестовського (тепер — Загородний проспект, 8), де наймав квартиру Ширяєв^[42] Ночами, у вільний від роботи час, Шевченко ходив до Літнього саду, змальовував статуї, тоді ж уперше почав писати вірші^[43].

I ведучий: Одного разу Шевченко, копіюючи на полотні чергову скульптуру, знайомиться зі своїм земляком Іваном Сошенком, який у свою чергу представив його К. Брюллову та В. Жуковському. Визнання обдарованості кріпосного Тараса Шевченка з боку видатних діячів російської культури відіграли вирішальну роль у справі викупу його з неволі.

У 1838 р. 22 квітня Жуковський і Брюллов викупувають у Енгельгардта Тараса Шевченка з кріпацтва за 2500 рублів, і в 24 роки він отримує свободу. Гроші на звільнення Тараса Григоровича були отримані від продажу на аукціоні портрета Жуковського, написаного Брюлловим.

7 учень

І виріс я на чужині,
І сивію в чужому краї:
То самотньому мені
Здається — кращого немає
Нічого в Бога, як Дніпро
Та наша славісна країна...
Аж бачу, там тільки добро,
Де нас нема. В лиху годину
Якось недавно довелось
Мені заїхати в Україну,
У те найкраще село...
У те, де мати повивала
Мене малого і вночі
На свічку Богу заробляла;
Поклони тяжкі б'ючи,
Пречистій ставила, молила,
Щоб доля добра любила
Її дитину... Добре, мамо,
Що ти зарані спати лягла,
А то б ти Бога прокляла
За мій талан.
Аж страх погано
У тім хорошому селі.
Чорніше чорної землі
Блукають люди, повсихали
Сади зелені, погнили
Біленькі хати, повалялись,
Стави бур'яном поросли.

Село неначе погоріло,
Неначе люде подуріли,
Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть!..
І я, заплакавши, назад
Поїхав знову на чужину.

II ведучий: За епіграму на імператрицю і революційний настрій віршів збірки «Три літа» в березні 1847 року поета заарештовують і відправляють на заслання до Орської фортеці, де він повинен служити солдатом. Крім того, Микола І своїм указом заборонив Тарасу Шевченку писати і малювати, що для нього було досить гнітюче.

Через 10 років, у 1857 році Тарас Шевченко повертається із заслання. Поет живе в Москві і Петербурзі. У 1859 році приїжджає в Україну, але перебуває під наглядом поліції, постійне проживання в Україні йому заборонене. Тому Шевченко повертається в столицю.

I ведучий: До цього часу здоров'я поета було підірване засланням. Свій 47-й день народження письменник зустрічає тяжкохворим (водянка, проблеми з серцем, розлад печінки). Тарас Григорович помер 10 березня 1861 року в Петербурзі. Його ховають спочатку на Смоленському кладовищі, але, згідно з «Заповітом», 10 травня того ж року його прах перепохований в Україні над Дніпром на Тарасовій горі (м. Канів).

II ведучий

Тарас Шевченко — геній планетарного масштабу. Його праці перекладені на більшість мов світу. У багатьох державах за межами України встановлено пам'ятники Шевченка. На честь поета названі парки, виші, бульвари, театри і вулиці.

I ведучий : та найбільший шевченківський пам'ятник — це «Кобзар», всесвітньо відома книга великого поета.

8 учень

Вітер віє-повіває,
По полю гуляє.
На могилі кобзар сидить
Та на кобзі грає.
Кругом його степ, як море
Широке, синіє:
За могилою могила,
А там — тільки мріє.
Сивий ус, стару чуприну
Вітер розвіває;
То приляже та послуха,
Як кобзар співає,
Добре єси, мій кобзарю,
Добре, батьку, робиш,
Що співати, розмовляти
На могилу ходиш!

Ходи собі, мій голубе,
Поки не заснуло
Твоє серце, та виспівуй,
Щоб люде не чули.
А щоб тебе не цурались,
Потурай їм, брате!
Скачи, враже, як пан каже:
На те він багатий.
Отакий-то Перебендя,
Старий та химерний!
Заспіває весільної,
А на журбу зверне.

II ведучий: Перше видання «Кобзаря» видало приватне видавництво Фішера в Санкт-Петербурзі (Росія) тиражем 1000 примірників на цигарковому папері. З них перших 100 примірників мали 115 сторінок тексту, але більшість з них, після втручання цензора, були вилучені і знищені ще до початку продажу, та близько десяти, які Тарас Шевченко подарував друзям — лишились. Нині єдиний відомий примірник, що має 115 сторінок тексту, який належав Тарасу Шевченку і був вилучений у нього під час першого арешту, зберігається у Санкт-Петербурзі, а решта книжок мають 114 сторінок.

I ведучий: До першого видання «Кобзаря» увійшло шість присвят і вісім творів: «Думи мої, думи мої, лихо мені з вами!», «Перебендя» «Тополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч», « Катерина».

9 учень

« Катерина»

Кохайтесь, чорнобріві,
Та не з москалями,
Бо москалі — чужі люде,
Роблять лихо з вами.
Москаль любить жартуючи,
Жартуючи кине;
Піде в свою Московщину,
А дівчина гине...
Якби сама, ще б нічого,
А то й стара мати,
Що привела на світ Божий,
Мусить погибати.
Серце в'яне співаючи,
Коли знає, за що;
Люде серця не побачать,
А скажуть — ледащо!
Кохайтесь ж, чорнобріві,
Та не з москалями,

Бо москалі — чужі люде,
Знущаються вами.
Не слухала Катерина
Ні батька, ні неньки,
Полюбила москалика,
Як знало серденько.
Полюбила молодого,
В садочок ходила,
Поки себе, свою долю
Там занапастила.

10 учень

Ішов кобзар до Києва
Та сів спочивати;
Торбинками обвішаний
Його повожатий,
Мале дитя, коло його
На сонці куняє,
А тим часом старий кобзар
Ісуса співає.
Хто йде, їде — не минає:
Хто бублик, хто гроші;
Хто старому, а дівчата
Шажок міхоноші.
Задивляться чорноброві —
І босе і голе.
«Дала, — кажуть,
Їде шляхом до Києва
Берлин шестернею.
А в берлині господиня
З паном і сем'єю.
Опинився против старців —
Курява лягає.
Побіг Івась, бо з віконця
Рукою махає.
Дає гроші Івасеві,
Дивується пані.
А пан глянув... Одвернувся...
Пізнав, препоганий,
Пізнав тії карі очі,
Чорні бровенята...
Пізнав батько свого сина,
Та не хоче взяти.

Пита пані, як зоветься?
«Івась». — «Какой милый!»
Берлин рушив, а Івася
Курява покрила...
Полічили, що достали,
Встали сіромахи,
Помолились на схід сонця,
Пішли понад шляхом.

II ведучий Зі всіх прижиттєвих видань творів перший «Кобзар» мав найпривабливіший вигляд: хороший папір, зручний формат, чіткий шрифт. Примітна особливість цього «Кобзаря» — офорт на початку книги за малюнком Василя Штернберга: народний співак — кобзар із хлопчиком-поводирем. Це не ілюстрація до окремого твору, а узагальнений образ кобзаря, який і дав назву збірці. Вихід цього «Кобзаря», навіть урізаного царською цензурою, — подія величезного літературного й національного значення.

I ведучий Після арешту Т.Шевченка в 1847 році «Кобзар» був заборонений в Російській Імперії і вилучався як з бібліотек та книгосховищ, так і у окремих громадян, що зробило це видання рідкісним ще за життя поета. У світі збереглося лише кілька примірників «Кобзаря» Т.Шевченка 1840 року. Один з них (114 стор.) зберігається у Національній бібліотеці України імені Вернадського, ще один — в Черкаському музеї «Кобзаря».

11 учень

По діброві вітер виє,
Гуляє по полю,
Край дороги гне тополю
До самого долу.
Стан високий, лист широкий
Марне зеленіє.
Кругом поле, як те море
Широке, синіє.
Чумак іде, подивиться
Та й голову схилить,
Чабан вранці з сопілкою
Сяде на могилі,
Подивиться — серце ние:
Кругом ні билини.
Одна, одна, як сирота
На чужині, гине!

II ведучий Друге видання 1844 року під назвою «Чигиринський Кобзар» вийшов передрук першого видання «Кобзаря» з додатком поеми «Гайдамаки»

12 учень

«Гайдамаки»

Сини мої, гайдамаки!
Світ широкий, воля, —
Ідіть, сини, погуляйте,
Пошукайте долі.
Сини мої невеликі,
Нерозумні діти,
Хто вас щиро без матері
Привітає в світі?
Сини мої! орли мої!
Летіть в Україну, —
Хоч і лихо зустрінесться,
Так не на чужині.
Там знайдеться душа щира,
Не дасть погибати,
А тут... а тут... тяжко, діти!
Коли пустять в хату,
То, зустрівши, насміються,
Такі, бачте, люди:
Все письменні, друковані,
Сонце навіть гудять:
"Не відтіля, каже, — сходить,
Та не так і світить;
Отак, — каже, — було б треба..."
Що маєш робити?

І ведучий «Кобзар» 1860 року надруковано коштами Платона Симиренка, з яким Тарас Шевченко познайомився під час своєї останньої подорожі Україною в 1859 році. Платон Симиренко — відомий в Україні цукрозаводчик і меценат виділив для видання «Кобзаря» 1100 рублів. Це видання було значно повніше попередніх: сюди увійшло 17 творів і портрет Тараса Шевченка. Проте поеми «Сон», «Кавказ», «Єретик», вірш «Заповіт» і подібні до них твори не могли увійти в нього через цензуру.

II ведучий: Четверте видання «Кобзаря» з'явилося в 1861 році в журналі «Основа». А от 1878 року — у Женеві Михайло Драгоманов видав кишеньковий варіант «Кобзаря» репринтним способом. Розмір книжки 9 на 5 см. До України книги були завезені контрабандно в упаковках з-під цигарок..1880 — Михайло Драгоманов видав версію «Кобзаря» українською латинкою¹.

13 учень

« Іван Підкова»

Чорна хмара з-за Лиману
Небо, сонце криє.
Синє море звірюкою
То стогне, то виє.

Дніпра гирло затопило.
«Ануге, хлоп'ята,
На байдаки! Море грає —
Ходім погуляти!»
Висипали запорожці —
Лиман човни вкрили.
«Грайте же, море!» — заспівали,
Запінились хвилі.
Кругом хвилі, як ті гори:
Ні землі, ні неба.
Серце мліє, а козакам
Того тільки й треба.
Пливуть собі та співають;
Рибалка літає...
А попереду отаман
Веде, куди знає.

I ведучий: 1889 року Кобзар уперше був виданий у Києві.

Вибіркові поеми з «Кобзаря» перекладено понад 100 іноземними мовами.

За життя Шевченка його твори під назвою «Кобзар» виходили ще в 1844 та 1860 роках. Коли великий поет після заслання готував до друку збірку своїх творів, він мав намір видати її під назвою «Поезія», але цензура дозволила видати збірку тільки під назвою «Кобзар». Популярність книжки була так велика, що назва «Кобзар» закріпилася за багатьма наступними виданнями поетичних творів Т. Шевченка.

II ведучий: Як зазначив відомий український письменник Максим Рильський «назва “Кобзар” за традицією перекинулася на все, ним звіршоване», і його поезії «в уяві широкого читача об'єднуються чудесним магічним словом – Кобзар». З виходом Шевченкового «Кобзаря» почався новий етап розвитку української літератури та мови. Творчість Шевченка відкрила широкі шляхи для розвитку не тільки української мови, а й для мов інших народів.

Сьогодні, немає такої української родини, в якій би не було такої великої книги як «Кобзар».